

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Запропоновано методологічний підхід дослідження інвестування не лише як процесу вкладання нових ресурсів, але й як процесу відтворення вкладеного в суспільне виробництво капіталу. Доведено превалювання в інвестиційному процесі джерел фінансування вітчизняного походження і запропоновано досліджувати інвестиційний процес з точки зору відтворення фінансового капіталу та його реінвестування.

A methodological approach to investment research not only as a process of investing new resources, but also as a process of reproduction invested in social capital production is proposed. The prevalence in the investment process of funding of national origin is proved and the research investment process in terms of rendering financial capital and its reinvestment is proposed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інвестиції є джерелом для розвитку всіх суб'єктів господарювання і необхідні на всіх стадіях суспільного виробництва для підтримки циклів постійного відтворення ресурсів. У той же час сам процес суспільного виробництва є середовищем не лише для капіталовкладень, але й для простого чи розширеного відтворення інвестованих в господарський оборот ресурсів, що забезпечуватиме підтримку безперервного інвестування та відтворення ресурсів. У сучасних умовах ринкової економіки потреба в інвестиціях для розширення виробництва, розвитку стратегічно важливих видів економічної діяльності, для ефективної інтеграції в світову спільноту та виходу на міжнародні ринки відчувається особливо гостро. Додаткової напруженості додають стрімкі коливання ринкової кон'юнктури та зміни, викликані кризовими явищами. Існує величезний дефіцит інвестицій як в Україні, так і в інших європейських країнах, причому сучасні кризи із економічних систем-донорів зробили реципієнтів. Тому пошук механізмів активізації інвестиційної діяльності є нагальним і актуальним завданням, вирішити яке без глибинного вивчення природи інвестицій, методології їх дослідження та регулювання, на наш погляд неможливо.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Наукові підходи та теоретичні основи щодо вивчення інвестиційного процесу постійно змінювались протягом процесу еволюції людства та економічних систем різних країн. Так само і в наші часи, незважаючи на значну вивченість і дослідженість питань регулювання інвестиційної діяльності багатьма вітчизняними та іноземними економістами, сучасна низка економічних та фінансових криз внесла свої корективи і поставила нові питання. Так, класиками економічної теорії Т. Манном, Д. Юмом, Ж. Кольбером, В. Петті, Ф. Кене, А. Смітом, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сеєм, Д. Міллем, К. Марксом, Дж. М. Кейнсом, М. Портером та іншими визначені основні постулати інвестиційних досліджень, відкриті об'єктивні економічні закони, однак з часом послідовники все більше і більше доповнювали початкові теорії, корегували їх під впливом нових закономірностей та еволюції суспільства. Ґрунтовне вчення про сутність, еволюцію, закони формування і відтворення інвестицій створено сучасними американськими економістами Л. Дж. Гітманом та М. Д. Джонком [1, с.254]. У той же час сучасні іноземні економісти в питаннях про інвестиції занадто, на думку автора, змістили дослідницький акцент в бік фінансової сфери, залишаючи без належної уваги процеси необхідного відтворення капіталовкладень в реальному секторі економіки шляхом створення, розподілу та відтворення доданої вартості. Найбільшою мірою це стосується представників чиказької школи Р. Коуза, Дж. Стиглера, М. Фрідмана, Ф. Найта та інших.

Російські економісти Л. І. Абалкіна, П. І. Вахріна, С. В. Ємельянова, В. Л. І ноземцева, Г. О. Маховнікова здійснили також значний внесок в розвиток інвестиційної теорії, а деякі з них, зокрема С. С. Шумська, виділяють у своїх дослідженнях роль відтворювальних процесів в реновації інвестиційних ресурсів.

Вітчизняні економісти детально і ретельно дослідили методологічні та методичні аспекти регулювання інвестиційною діяльністю в теоретичному аспекті та в прикладному, з врахування специфіки та особливостей функціонування національної економіки. Серед українських учених, які досліджують інвестиційні процеси, варто згадати І. О. Бланка, А. С. Гальчинського, В. М. Гейця, Н. П. Гончарову, А. А. Пересаду, А. М. Поручника, С. Ф. Покропивного, Н. О. Татаренка, В. Г. Федоренка, Д. М. Черваньова, А. А. Чухна та ін.

Удосконаленню механізмів державного управління присвячені праці В. Д. Бакуменка, Б. В. Буркинського, В. Є. Воротіна, М. Х. Корецького, О. Г. Мордвінова, В. В. Юрчишина та ін.

Усезростаюча потреба в нових інвестиціях свідчить про наявність проблем зі створенням нових ресурсів та їхнім відновленням, що говорить про необхідність перегляду методології дослідження інвестицій та про зміщення акцентів в регулюванні інвестиційного процесу в бік сприяння відтворенню капіталовкладень в процесі суспільного виробництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатню вивченість проблем дослідження і регулювання інвестиційного процесу, сучасні трансформаційні зміни економіки та гостра нестача інвестиційних ресурсів в багатьох країнах свідчать про те, що методологія дослідження інвестиційного процесу та методологія його регулюванні повинні змінюватись, доповнюватись і розвиватись, відповідаючи викликам дійсності. В зв'язку з цим можна окреслити такі частини від загальної проблеми як формування сучасної концепції тлумачення і дослідження інвестицій, розробка методології дослідження і регулювання інвестиційним процесом, розробка методики активізації інвестиційної діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є розробка концепції трансформації методології дослідження інвестиційного процесу з точки зору його відтворюваності та ролі в економічному розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль інвестиційного процесу в економічному житті і розвитку держави є однією з вирішальних, однак розуміння явища процесу інвестування, під впливом сучасних реалій, дещо змінюється і, на погляд автора, відрізняється від усталених трактувань. Під процесом інвестування розуміється, в загальноприйнятому аспекті, процес вкладання ресурсів в суспільне виробництво з метою отримання економічних вигід.

Енциклопедичні Інтернет ресурси надають визначення інвестиціям, як господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Також зазначається, що інвестиції (від лат. «invest», вкладення коштів) поділяються на реальні і фінансові [2].

У діючому в Україні законодавстві щодо обліку та оподаткування діяльності суб'єктів господарювання [3, с.345] інвестиції визначаються як господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на:

а) капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації;

б) фінансові інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на: прямі інвестиції – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою; портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;

в) реінвестиції – господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або

фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій [3, с.15].

На думку автора, визначати інвестицію як господарську операцію з придбання певних активів є дуже однобоким та вузьким. Інвестиційний процес не можна обмежувати лише господарською операцією у вигляді капіталовкладення. Крім того, наведене в Податковому Кодексі України визначення інвестицій надається з точки зору реципієнта – об'єкта інвестування, в той час як інвестиційна сфера включає в сукупність відносин між інвестором та реципієнтом щодо здійснення капіталовкладення, розвитку бізнесу, в який інвестування здійснено та отримання економічного ефекту у вигляді приросту вартості від суми початкового капіталовкладення за рахунок процесів розширеного відтворення, вилучення чи реінвестування відтвореного капіталу.

Переважно з ресурсної точки зору визначаються інвестиції в Законі України «Про інвестиційну діяльність» [4]. Так, інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями (згідно до статі 1 даного закону) можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів); рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності. Також в законі зазначається, що інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень [4]. Інвестиційною діяльністю, згідно до Закону «Про інвестиційну діяльність», визначається сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

З огляду на дійсність маємо визначення інвестицій в податковому і бухгалтерському законодавстві як господарських операцій з придбання необоротних та інших активів. На сьогодні така ситуація дійсно склалася, оскільки більшість підприємств займається придбанням основного капіталу, переважно, за власний рахунок. Визначення інвестицій у вітчизняній економічній науці дещо різниться і визначається як вкладення капіталу в розвиток підприємств. Виникає певне протиріччя між прикладною сферою та науковим супроводженням інвестиційного процесу.

З точки зору автора, для належного управління інвестиційним процесом в Україні потрібне належне інституціональне супроводження, забезпечене актуальним і максимально вичерпним законодавчим базисом. Тому автор вважає за доцільне запропонувати визначення інвестицій та інвестиційного процесу в двополюсному варіанті: з точки зору інвестора та з точки зору реципієнта.

Для інвестора інвестицією є початкове вкладання коштів або їхнє реінвестування в розвиток іншого суб'єкта господарювання з метою отримання економічного, соціального або іншого ефекту від відтворення вкладених коштів в процесі господарського обороту реципієнта. Для реципієнта інвестицією є початкове отримання коштів або їхнє реінвестування, або вкладання власних коштів в розвиток свого бізнесу з метою отримання економічного, соціального або іншого ефекту від відтворення вкладених коштів в процесі господарського обороту.

Інвестиційним процесом, з авторської точки зору, необхідно вважати процес вкладання фінансових або інших ресурсів інвестором в господарську діяльність реципієнта для подальшого відтворення ресурсів на стадіях виробництва, розподілу, обміну та споживання і отримання економічного або іншого ефекту з метою вилучення відтворених ресурсів з господарського обороту реципієнта або їхнього реінвестування. Визначення коректної сучасної методології дослідження інвестицій та інвестиційного процесу потребують проведення деякого ретроспективного аналізу. Історично інвестиції пройшли багато стадій розвитку і трансформацій і досліджувались представниками різних шкіл, а до цього ще й древніми філософами. Щоразу ступінь розвитку суспільства та реалії процесу

господарювання залишали свій відбиток на трактуваннях інвестицій і обумовлювали методологічні підходи, застосовувані при їхньому дослідженні. Так, Платоном, Аристотелем та Ксенофонтом інвестиціями визнавались накопичення, які були утримані від поточного споживання і відкладені для споживання в майбутньому, але вже з більшою вигодою. Положення про природу і причини примноження таких багатств, а також шляхи відтворення ресурсів економічних благ в ті часи ще не досліджувались.

Інвестиції в більш сучасному розумінні почали досліджуватись меркантилістами. Томас Манн визначав інвестиції як грошові ресурси, завезені з інших держав, нагромаджені і використані в процесі створення продуктів для продажу іншим державам. Ще не визначивши повноцінно інвестиції як різні форми капіталовкладень, меркантилісти вже заклали в свою теорію ознаки відтворюваності капіталовкладень і дослідили специфічну форму реінвестування – експорт товарів і використання виручки для продовження виробничого процесу в більших масштабах і, можливо, в новій якості. Меркантилістами вперше було обґрунтовано необхідність регулювання інвестиційним процесом, а саме – необхідно управляти притоком грошей в країну, зберігаючи позитивне сальдо між експортною виручкою та імпорнтними витратами в зовнішній торгівлі.

Школою фізіократів в особі Ф. Кене, Ж.. Тюрго та інших було досліджено інвестиції з позицій максимізації ефективності розвитку пріоритетного на ті часи сільськогосподарського виробництва та розроблено основи пріоритетності інвестування, здійснено розбивку між довгостроковими інвестиціями та короткостроковими.

Розвиток промислового виробництва та розширення світових торгових зв'язків призвели до процесів бурхливого примноження капіталів. На заводі максимально легкому та швидкому примноженню торгового капіталу починали стояти принципи регулювання економічного розвитку меркантилістів. Приносячи в жертву принципи розумного стратегічного розвитку, капіталістична спільнота надає переваги новим економічним ученням В. Петті, що формує засади класичної економічної теорії, заснованої на принципах саморегулювання і, як про це можна судити з позицій сучасності, хаотичного розвитку на користь найбільшої рентабельності і найшвидшої окупності. В. Петті стверджував, що джерелом інвестицій є прибуток, який залежить від величини заробітної плати та розмірів ренти. Щоб забезпечити значні обсяги інвестицій, заробітну плату слід звести до мінімуму засобів існування. Це, з одного боку, уможливить залучення до праці більшої кількості робітників, примусить їх ліпше працювати. А з іншого – високі прибутки дадуть змогу капіталістам розширювати виробництво, підвищувати продуктивність праці і конкурентоспроможність англійських товарів на зовнішніх ринках; розміри прибутків залежать також від розмірів податків [5, с.423].

Представники класичної економічної теорії А. Сміт, Д. Рікардо та інші розробили першу цілісну модель розвитку інвестиційної сфери, визначивши параметри інвестиційних процесів на мікро- та макрорівнях, визначивши різницю між грошовим обігом та обігом капіталу, а також ними було визначено категорії об'єктів та засобів інвестування. Спираючись на досвід попередників, представникам класичної школи вдалось сформулювати інвестиційну теорію в максимально повному і наближеному до сучасного розуміння вигляді. Важливу роль для всього суспільства і соціально-економічний ефект від інвестування визначав А. Сміт у відомій праці «Дослідження про природу та причини багатства нації» [6, с.200], стверджуючи, що інвестиції є джерелом примноження багатства для свого власника, однак у той же час вони приносять багатство іншим суб'єктам, зайнятим в процесі господарювання. Тим самим А. Сміт визначає різницю між засобами інвестування та об'єктами капіталовкладення і наближається до ідеї про суспільну значущість інвестицій і про необхідність їхньої участі і відтворення в процесі суспільного виробництва.

Справжнім проривом в економічній теорії стали наукові вчення К. Маркса та Дж. М. Кейнса. Марксом розроблено трудову теорію вартості, в якій вперше і найбільш ґрунтовно продемонстровано необхідність участі капіталів в процесі суспільного виробництва, а саме в реальному секторі економіки. Ним доведено що створення доданої

вартості за допомогою виробничого процесу є єдиним джерелом багатства і примноження капіталовкладень для всіх верств суспільства. І власники капіталу, і наймані працівники отримують додаткові багатства завдяки створюваній доданій вартості, яка уречевлює в собі працю, закладену на всіх стадіях суспільного виробництва.

Теорія державного регулювання економічних процесів, у тому числі і процесів інвестування, Дж. М. Кейнса стала дійсно революційною і такою, що врятувала західну економіку в 30-ті роки 20-го сторіччя від застою, що виник у результаті зловживання постулатами класичної школи економістів. А саме, максимальна лібералізація бізнесу і невтручання держави в питання структурного складу економіки, визначення пріоритетних і стратегічно важливих видів економічної діяльності, відсутність контролю за сферою фінансового обслуговування господарського обороту на предмет доцільності вилучення коштів з обігу суб'єктів реального сектору економіки для цілей кредитування тощо. Класичні постулати були доповнені тим, що держава зобов'язана певною мірою контролювати економічні процеси, не допускаючи надмірного перетікання ресурсів в найбільш рентабельні види економічної діяльності, позбавляючи тим самим фінансування стратегічно важливі виробництва.

Сучасний стан розвитку світової економіки обумовив виникнення акцентів на різні сфери в теорії і практиці інвестицій. В одних країнах інвестиції майже ототожнюються з фінансовими ринками і процеси первинного і вторинного інвестування відбуваються через фондові біржі. Так, більшість країн західного світу, особливо США і Євросоюз приділяють дуже значну фінансовим ринкам і обігу грошового капіталу, забуваючи, що ця сфера є суто спекулятивною і не здатна створювати суспільних благ, а значить не може створюватись і додана вартість. Втім, така система успішно функціонує, оскільки фінансовий капітал, який обертається на біржах, забезпечений численною кількістю виробництв по всьому світі. Однак надмірна увага, що приділяється фінансовим аспектам інвестування і надмірний розвиток ринку фінансових послуг призводять до дефіциту грошових потоків в реальному секторі економіки, що спричиняє кризові ситуації. Не може економічна система займатись лише фінансовими операціями, оскільки фінансові ресурси створюються в процесі обміну реальної доданої вартості на грошові еквіваленти. Хоча завдяки процесам міжнародного поділу праці деякі країни та території (Швейцарія, Кіпр, Віргінські острови та ін.) успішно займались майже виключно фінансово-банківськими послугами, а реальний сектор економіки у них був відсутній. Але фінансовий сектор – це не самоціль економічного розвитку, а обслуговуючий елемент економіки, призначений для супроводження розрахункових операцій суб'єктів господарювання реального сектору економіки.

В інших країнах спостерігається баланс в розвитку реального сектору економіки і обслуговуючої інфраструктури. Так, країни Сходу та Східної Азії намагаються досягти високих темпів економічного зростання завдяки комплексному розвитку реального сектору і торгово-фінансової інфраструктури, дотримуючись певних відсоткових співвідношень і ведучи політику виробничої диверсифікації і експортної експансії світових ринків. Результатом такого підходу вже є домінуюча присутність азіатських товаровиробників на світових ринках різноманітних товарів як широкого вжитку, так і на ринках засобів виробництва. Успішна експортна політика дозволяє цим країнам успішно розвивати всі інші сфери життєдіяльності.

У країнах Східної Європи в умовах стрімкого переходу до ринкової економіки склалася своя специфіка функціонування народногосподарського комплексу та протікання інвестиційного процесу. В умовах саморегулювання товарних ринків баланс розвитку змістився в бік інфраструктурного сектору (торгівельна діяльність, сфера побутових послуг, банківські та інші фінансові операції тощо). Представниками бізнес класу стали дрібні підприємці, оскільки ніяких приватних середніх і великих компаній до цього не існувало. За два десятиріччя пройшла трансформація економічних систем країн Східної Європи з індустріально-аграрних до інфраструктурно-сировинних, що відобразилось не найкращим чином на добробуті населення. Україна та сусідні держави не були пристосовані для повноцінного включення в міжнародний економічний обмін на засадах ринкового саморегулювання і фінансової спеціалізації. Донині в Україні не розвинуто фінансовий

сектор: банківська система знаходиться під впливом могутніх транснаціональних корпорацій, більшість стратегічних об'єктів вже приватизована без належної віддачі суспільству, фінансові біржі не виконують своїх функцій, відсутня фінансова і інвестиційна інфраструктура. Ділова активність в таких державах, спостерігається переважно в секторі виробництва сировинних ресурсів з подальшим експортом та в сфері банківсько-фінансових послуг, що стала самоціллю свого існування.

У таких умовах інвестиційний процес ототожнюється з процесом вливання в економіку нових фінансових ресурсів. Однак таке твердження не відповідає сутності інвестицій, являє собою лише відірвану частину від комплексного процесу суспільного виробництва доданої вартості та її відтворення, а, крім того, таке визначення не відповідає дійсності господарювання в країнах Східної Європи. Притоку інвестицій з-за кордону, на який покладаються величезні сподівання, не відбувається по причині відсутності умов для реалізації інвестиційного потенціалу всередині країни.

Багато хто з економістів сучасності в інвестиціях бачать вкладання коштів в національну економіку з-за кордону і відводять цьому типу капіталовкладень чи не найзначніше і вирішальне місце. Наприклад, автори однієї з фундаментальних узагальнюючих робіт в Україні з теорії інвестицій Н. О. Татаренко та А. М. Поручник [7, с.45] стверджують, що Формування конкурентоспроможної економічної структури суспільств потребує мобілізації всіх національних ресурсів, абсолютного використання національних переваг. Однак поза увагою не можуть залишатись інвестиційні джерела, які перебувають за межами країни і котрі здатні посилити темпи її економічного зростання. Для окремих національних економік саме масштабна диверсифікаційна міжнародна інвестиційна діяльність або, інакше кажучи, надходження й використання іноземних інвестицій, визначає базові довгострокові і, як правило, необоротні механізми високоінтегрованого економічного розвитку.

Надто актуальною є ця проблема для країн із перехідною економікою, зокрема для України. Серед потенційних джерел ресурсів для ринкової трансформації економіки цих країн іноземні інвестиції займають особливе місце. Вони, як свідчить міжнародний досвід, здатні забезпечити масштаби й темпи структурної перебудови через розвиток ринкових відносин, а відтак і більш органічну інтеграцію національних ринків у міжнародні. Акумуляуючи підприємницький, державний та змішаний капітал, відкриваючи доступ до сучасних технологій та менеджменту, використання іноземних інвестицій сприяє формуванню національних інвестиційних ринків, динамізує факторні ринки та ринки товарів і послуг, підтримує заходи макроекономічної стабілізації, дає змогу розв'язувати соціальні проблеми трансформаційного періоду.

Міжнародний досвід показує, що залежно від зрілості національних економік, рівня їхньої інтегрованості у світове господарство формується і політика стосовно іноземних інвестицій. У країнах, що послідовно здійснюють заохочення іноземної інвестиційної діяльності, створюються відповідні макроекономічні умови та нормативно-правова база, які є детермінантами інвестиційних процесів сприяють їхньому поживленню, залученню капіталів до національної економіки. На думку автора, визначаючи методологію дослідження інвестиційного процесу, потрібно спиратись на реальність і на комплексність процесу створення, інвестування, відтворення і реінвестування фінансових ресурсів у реальному секторі економіки.

У будь-якому випадку в умовах фактичної відірваності України від участі в процесах міжнародного економічного обміну на засадах захисту національних інтересів надходження іноземного капіталу у вітчизняну економіку є мізерним, але відтворення ресурсів у внутрішньому виробничому комплексі є чи не єдиним джерелом для капіталовкладень (рис. 1).

З наведеної схеми видно, що основним елементом в інвестиційному процесі є підприємства реального сектора економіки з точки зору вкладання інвестицій та їхнього відтворення. З точки зору класичних схем створення і відтворення капіталу основним сектором, здатним продукувати нову додану вартість є промисловий сектор. Тому особливої уваги в методології дослідження інвестицій заслуговують товарні ринки, які в своєму широкому розумінні є центральною інституцією, здатною забезпечувати стабільний економічний розвиток. У тому чи

іншому вигляді, але процес відтворення представляється процесами капіталовкладення та реінвестування примноженого капіталу. Економічні системи різних країн світу надають різного ступеню переваги в розвитку тих чи інших видів економічної діяльності і, відповідно, у таких країнах переважає в розвитку реальний сектор економіки, або ж сфера послуг, включаючи фінансові послуги. Так чи інакше, але лише реальний сектор економіки спроможний створювати нову додану вартість – джерело збагачення і власників капіталу, і всіх верств суспільства, задіяних в процесі суспільного виробництва, де використовується цей капітал.

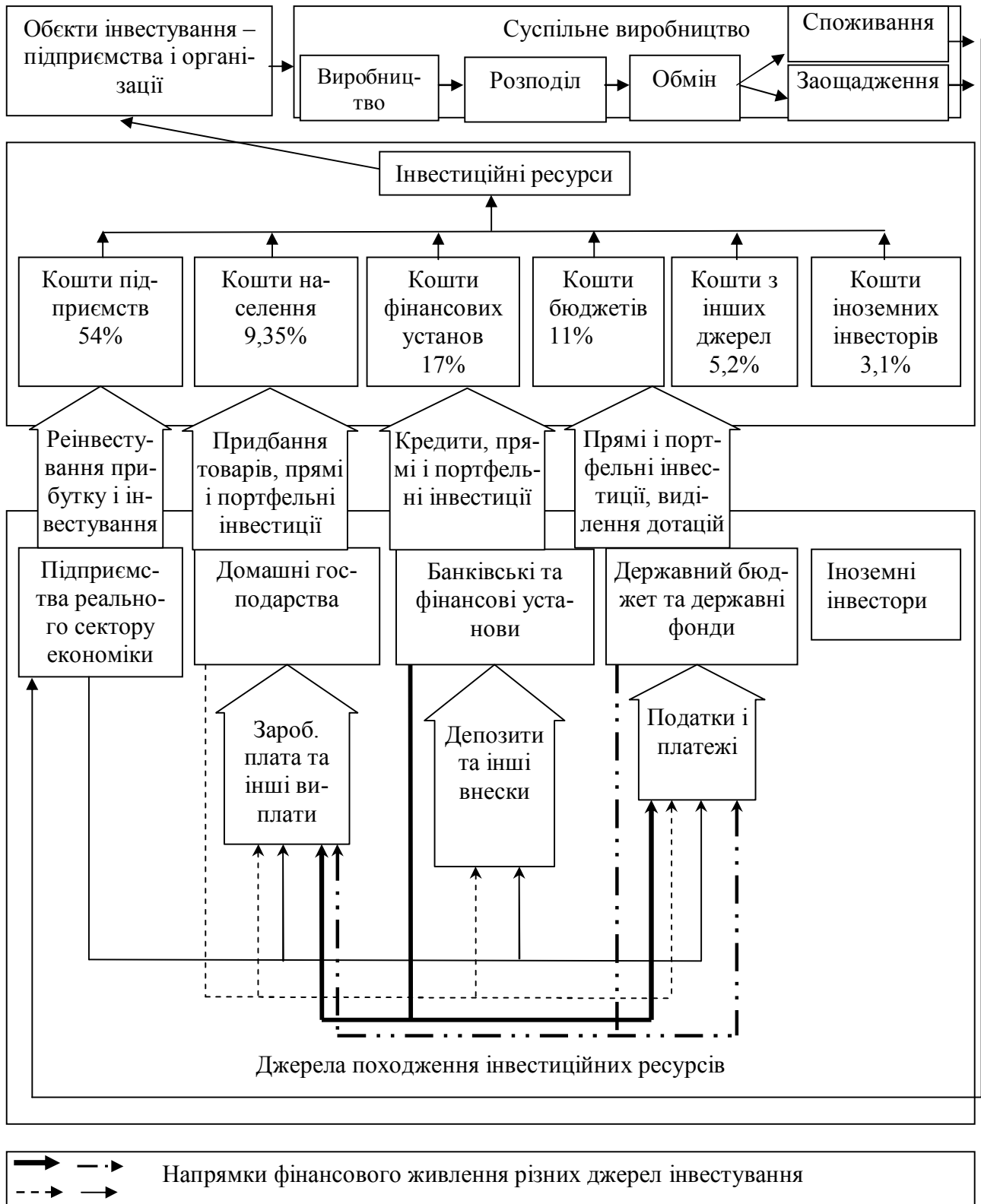


Рис. 1. Схема створення і відтворення джерел інвестиційного процесу в Україні [8]

Стверджувати однозначно, що для ефективного розвитку економічної країни потрібно розвивати лише реальний сектор економіки, на нашу думку, дещо хибно, оскільки потрібно враховувати ще й фактор міжнародної спеціалізації. Автор вважає за можливе провести певну типізацію інвестиційних систем країн світу за ознакою превалювання в їхньому розвитку реального сектора або фінансово-інфраструктурного (табл. 1). Оскільки цикли інвестувань, що періодично повторюються мають в різних країнах певну закономірність стосовно того, в які види господарської діяльності вони спрямовуються, то результатом таких тенденцій є структура валового внутрішнього продукту країни, який структурно можна розділити на частину, створену в сировинному секторі, переробному та інфраструктурному.

Таблиця 1

Секторна структура економічних систем деяких країн світу [9]

Країни	ВВП		Додана вартість, створена в секторах, % до ВВП			Сфері послуг
	2008р., млн. US \$	Ср. Зростання 2000-2008рр.	Сільсько- господарсько му	Індустріальному		
				Добувному	Переробн ому	
Україна	180355	7,2	11	12	22	55
Росія	1607816	6,8	5	20	18	57
США	14204322	2,5	1	7	14	77
Великобританія	2645593	2,5	1	4	19	76
Канада	1400091	2,5	8	7	32	53
Китай	4326187	10,4	11	5	44	40
Гонконг	215355	5,2	0	1	7	92
Японія	4909272	1,6	1	2	28	68
Німеччина	3652824	1,2	1	4	26	69
Франція	2853062	1,7	2	2	19	77
Туреччина	794228	5,9	10	2	26	62
Ефіопія	26487	8,2	43	9	4	45
Світові показники	60587016	3,2	3	4	24	69

Уже протягом достатньо тривалого терміну економіка України, як і багатьох інших Східноєвропейських держав фактично використовує для свого розвитку процеси рекапіталізації ресурсів, що є наявними і обертаються у суб'єктів господарювання. У такому аспекті можна шукати велику кількість альтернативних джерел для підтримки економічного розвитку та живлення відтворювального процесу, однак так чи інакше центром відтворення будь-яких капіталів повинен стати певний ринок товарів, робіт або послуг. Структура інвестицій в основний капітал в окремих регіонах України майже не відрізняється від загальнодержавної тенденції і єдиним джерелом для розвитку залишаються фінансові ресурси вітчизняного походження, а саме – власні кошти суб'єктів господарювання та організацій і установ.

З урахуванням специфіки економічного розвитку України та інших країн Східної Європи, а також враховуючи той фактор, що становлення ринкових відносин у цих країнах відбулось за відносно короткий проміжок часу і капітал вже розподілений між видами економічної діяльності з пріоритетністю, на погляд автора, у бік найбільшої рентабельності і найкоротших термінів окупності капіталу. У цих умовах запроваджувати державне регулювання інвестиційного процесу необхідно і робити це необхідно, спираючись на сучасні методологічні засади дослідження і регулювання інвестиційної діяльності. Сучасна дійсність свідчить про те, що суттєве накопичення фінансових ресурсів, потрібних країні для економічного розвитку, може відбутись тільки завдяки активному розвитку реального сектору економіки і підходити до питань регулювання виробництва товарів, робіт, послуг необхідно з позицій розвитку і регулювання товарних ринків, які, в широкому розумінні, включають в себе комплекс стадій створення, розподілу та відтворення доданої вартості. Тому вивчати інвестиційний процес необхідно як систему, що пронизує всі стадії суспільного виробництва і нерозривно з ним пов'язана.

Автором пропонується запровадити таку концепцію трансформації методології дослідження інвестиційного процесу, в якій би чільне місце відводилось підтримці вітчизняних товаровиробників. Оскільки саме вітчизняні виробники, зазнавши розвитку, здатні створювати матеріально забезпечену і підтверджену додану вартість. А значить для них мають бути створені найкращі умови для скорішого обертання капіталу і відтворення понесених витрат. Такий підхід, на нашу думку, суттєво покращить діловий клімат в країні і забезпечить активізацію інвестиційного процесу в найближчій перспективі – за рахунок вітчизняних товаровиробників, а в далекій перспективі – сприятиме розвитку фінансово-інвестиційної інфраструктури і приваблюватиме зовнішніх інвесторів.

Основні положення запропонованої нами концепції регулювання інвестиційного процесу є такими:

- урахування специфіки господарювання в кожному окремому регіоні в сфері регулювання діяльності, в т.ч. у сфері оподаткування;
- трансформація системи управління інвестиційним процесом у відповідності до ринкової структури економіки;
- цілеспрямованість регуляторних заходів з орієнтацією не на види діяльності і на суб'єктів господарювання, а на процес реалізації інвестиційного проекту;
- делегування повноважень і впровадження адресної відповідальності посадових осіб в сфері супроводження інвестиційних проектів на базовому (регіональному) рівні;
- першочергова підтримка виробничих секторів вітчизняних ринків як основної ділянки для залучення і відтворення капіталовкладень.

Система регуляторних важелів повинна бути підпорядкована такій концепції, що ефективне функціонування інвестиційної системи є можливим лише за умови успішної роботи того ядра, яке забезпечує відтворення інвестованих коштів. Таким ядром на сьогодні може бути лише виробничий процес в секторній структурі вітчизняних товарних ринків. Тому адміністративні і економічні регулятори повинні стимулювати розвиток вітчизняного товаровиробництва. Для реалізації зазначеної концепції потрібні конкретні заходи, які ми пропонуємо розподілити на прямі (адміністративні) та фінансово-економічні (такі що непрямим способом створюватимуть необхідні умови).

Серед адміністративних регуляторів слід виділити необхідність запровадження особистої та посадової відповідальності представників місцевої (регіональної) влади, що регулюють процеси виконання інвестиційних проектів. Особиста відповідальність за незмінність умов регламентного супроводження виконання інвестиційного проекту в регіоні має розповсюджуватись на тих осіб (службовців регіональної адміністрації), що курують даний проект з моменту підписання відповідної угоди між виконавцем проекту та державною регіональною адміністрацією. Така відповідальність посадової особи має діяти протягом перебування даного працівника на такій посаді. Після можливої зміни керівного складу в регіональній державній адміністрації законодавчо має бути закріплена незмінність регуляторного курсу щодо супроводження інвестиційних проектів, що вже реалізуються. Такий порядок, на нашу думку, повинен забезпечити для інвесторів бажаний рівень стабільності.

Дуже важливим для реалізації запропонованої концепції є фінансово-економічний аспект. Конкретні заходи, що його представляють такі:

- зміна орієнтованості податкового законодавства з видів економічної діяльності та суб'єктів господарювання на окремі інвестиційні проекти. Очікуваний ефект при цьому – це домінанта регуляторної функції податків над фіскальною, створення ефективних умов для реалізації інвестиційних проектів;
- забезпечення економічно об'єктивної диференціації ставок оподаткування податком на прибуток представників різних ланок фінансово-логістичного ланцюга на товарних ринках у відповідності до рівня рентабельності їхньої діяльності. Очікуваний ефект при цьому – це економічно виправдані рівні умов функціонування представників різних видів економічної діяльності, гармонійний розвиток соціально-економічної системи країни;
- відновлення відтворювальної функції амортизаційних відрахувань в частині основних

виробничих засобів шляхом зміни методики їх нарахування. Очікуваний ефект при цьому – це реальне фінансове забезпечення відновлення необоротних активів, можливість ефективного фіскального регулювання окремих видів діяльності;

- делегування повноважень щодо оподаткування доходів агровиробників та виробників харчової продукції на регіональний рівень. Очікуваний ефект при цьому – це встановлення ефективних та економічно виправданих умов ведення бізнесу, адаптованих до регіональної специфіки;

Уніфікація обліково-фіскального процесу підприємств та перехід на «касовий» метод. Очікуваний ефект при цьому – це фінансова забезпеченість сплати податкові зборів, більша прозорість обліково-звітної інформації, більші фінансові можливості суб'єктів господарювання разом з підвищенням фінансової дисциплінованості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Методологія дослідження інвестиційних процесів є основною передумовою розробки успішної стратегії регулювання ефективністю та підвищення активності капіталовкладень. Еволюційний аналіз категорії інвестицій та інвестиційного процесу свідчить про зміну концепцій та методологій дослідження і регулювання інвестиційного процесу. Сформовані загальноприйняті підходи до трактування інвестицій та інвестиційного процесу, а також підходи до їхнього регулювання, що апробовані в міжнародній практиці, не здатні ефективно працювати в сучасних посткризових умовах. Значний ступінь лібералізації економічної системи і превалювання фінансового сектору в економіках багатьох країн призвели до відволікання значних обсягів фінансових ресурсів у непродуктивну сферу, не здатну створювати додану вартість і забезпечувати відтворення капіталу. Тому автором запропоновано концепцію, що передбачає зміну методології дослідження інвестицій шляхом розширення об'єкту вивчення до повного циклу відтворювального процесу в суспільному виробництві. Інвестиції в умовах дефіциту зовнішніх джерел капіталовкладень повинні розглядатись в більш загальному вигляді, як система, що пронизує всі стадії суспільного виробництва і залежить від ефективності створення і відтворення доданої вартості. Стимулювання створення максимальної доданої вартості в секторах вітчизняних товарних ринків – це головне завдання політики з регулювання інвестиційного процесу в Україні.

Список використаної літератури

1. Основы инвестирования / [Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк, Т. Крюгер, Е. М. Хеннигер]. – М: Дело, 1997. – 1008 с.
2. Інвестиції: визначення в вікі-енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%8F>.
3. Податковий кодекс України: за станом 02 грудня 2010р., ст. 14, пп. 14.1.81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XI від 18.09.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. – М.: Прогресс «Универс», 1993. – Т. 2. – 994 с.
6. Сміт А. Дослідження про природу та причини багатства нації / А. Сміт // Антологія економічної класики. – М. – 1993. – Т. 1. – С. 369.
7. Татаренко Н. О. Теорії інвестицій: [навч. посіб.] / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 160 с.
8. Офіційні дані Державного комітету статистики України. Інвестиції в основний капітал за джерелами формування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/soc_ek/2011/publ122011_u.html.
9. Звіт світового банку 2010р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2010/Resources/5287678-1226014527953/WDR10-Full-Text.pdf>.

Прийнято до друку 17.02.2012